

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 48/2012-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. februára 2012 predbežne prerokoval sťažnosť P. M., D., zastúpeného spoločnosťou J., advokát, s. r. o, D., konajúcou prostredníctvom konateľ a advokáta JUDr. P. K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práva a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 11 NcC 101/2011 z 27. decembra 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť P. M. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. januára 2012 doručená sťažnosť P. M., D. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného spoločnosťou J., advokát, s. r. o, D., konajúcou prostredníctvom konateľ a advokáta JUDr. P. K., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práva a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11 NcC 101/2011 z 27. decembra 2011 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“ alebo „napadnuté uznesenie“).

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol: «Sťažovateľ je účastníkom konania vedeného na Okresnom súde Dunajská Streda č. k. 8C 246/2011 v právnej veci navrhovateľa J. B... proti odporcovi P. M... o zaplatenie 14.000,- eur s príslušenstvom.

Sťažovateľ písomným podaním zo dňa 14. 11. 2011 uplatnil s poukazom na § 14 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku námietku zaujatosti proti sudkyňi Okresného súdu Dunajská Streda JUDr. A. S., ktorá bola podľa rozvrhu práce Okresného súdu Dunajská Streda určená na prejednanie a rozhodnutie veci uvedenej vyššie...

Sťažovateľ svoju námietku odôvodnil tým, že v zmysle § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Právne zastupovanie navrhovateľa v konaní prevzal JUDr. Z. H., advokát, D. Podľa údajov dostupných z internetovej stránky Slovenskej advokátskej komory, advokátskym koncipientom JUDr. H. a teda jeho zamestnancom je Mgr. T. H., ktorý do začiatku roka 2011 bol zamestnaný na Okresnom súde Dunajská Streda ako vyšší súdny úradník. Z rozvrhu práce Okresného súdu Dunajská Streda za rok 2010, ktorý je taktiež dostupný na internetovej stránke Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, vyplýva, že Mgr. T. H. bol povereným vyšším súdnym úradníkom JUDr. A. S., sudkyne, ktorá má vo veci samej konať a rozhodnúť. Samotný JUDr. Z. H. v minulosti dlhé roky pracoval na Okresnom súde Dunajská Streda ako vyšší súdny úradník.

Krajský súd Trnava uznesením č. k. 11 NcV 101/2011 zo dňa 27. 12. 2011 rozhodol tak, že JUDr. Antónia Salayová nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci. Ako porušovateľ v odôvodnení napadnutého rozhodnutia konštatoval, súd musí byť nielen fakticky nezávislý, ale musí sa takto javiť aj v očiach strán. Nestačí však subjektívny pocit strany, ale obava z nedostatku nezávislosti musí byť objektívna. Porušovateľ vyhodnotil

okolnosti prípadu tak, že vzťah zástupcov účastníka konania ku konajúcemu sudcovi nie je natoľko intenzívny, že by zakladal objektívny dôvod jeho nezaujatosti...

Ako porušovateľ správne konštatoval v odôvodnení napadnutého rozhodnutia, neustrannosť sudcu môže byť subjektívna, daná existenciou určitého vzťahu k prejednávanej veci alebo účastníkom, poprípade k ich zástupcom, alebo objektívna, ktorá spočíva v existencii okolností vzbudzujúcich pochybnosti o tom, že subjektívna zaujatosť tu môže existovať (hoci v skutočnosti nemusí). Vzhľadom na formuláciu § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku („možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti“) stačí ak je prítomná jedna z vyššie uvedených zložiek neustrannosti. Uvedené korešponduje s názorom porušovateľa, že súd nemusí byť len fakticky nezávislý, ale musí existovať aj „zdanie nezávislosti“.

Sťažovateľ už v námietke zaujatosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky, v zmysle ktorého dlhodobý kolegiálny vzťah k účastníkovi konania, s ktorým sa bežne aj spoločensky, aj keby len v rámci plnenia pracovných povinností, stýkal, je objektívnou skutočnosťou spôsobilou vyvolať opodstatnenú pochybnosť o pomere sudcu k účastníkovi konania (sp. zn. 2 Cdon 1558/1996). Takýto vzťah narúša práve „zdanie nezávislosti“ bez ohľadu na skutočný obsah tohto vzťahu. Túto objektívne danú skutočnosť pritom nie je možné odbiť odkazom na to, že sudca pri výkone verejnej moci má zachovať vyšší stupeň tolerancie a nadhľadu ako bežný človek. Takáto argumentácia podľa sťažovateľa predpokladá „neomylnosť“ verejnej moci čo v skutočnosti zďaleka neplatí – a dokonca popiera aj význam zaujatosti na subjektívnom princípe (sudca pri výkone verejnej moci by mal vedieť odhliadnuť napr. od existencie príbuzenského vzťahu s účastníkom konania). Sudca pri výkone verejnej moci má vykonávať vyšší stupeň tolerancie a nadhľadu oproti bežnému občanovi iba pokiaľ ide o osobné sympatie či antipatie k účastníkovi konania, očakávanie väčšej tolerancie v prípadoch zrejmeho vzťahu, hoci aj zdanlivo bezvýznamného s účastníkom konania, nie je v súlade s požiadavkou „zdanlivej nezávislosti“ sudcu pri konaní a rozhodovaní.

Názor prezentovaný vyššie spomenutým rozhodnutím sa odzrkadlil aj v ďalších rozhodnutiach (Soudní rozhledy č. 8/1999 s. 250) a udomácnil sa aj v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (napr. uznesenie sp. zn. Ndob 1150/2000).

Osobitne treba v tomto smere poukázať na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré podčiarkuje potrebu objektívneho testu neustrannosti, či sú tu určité fakty, ktoré

môžu vyvolať pochybnosti o nestrannosti. Ak áno treba tieto pochybnosti odstrániť, lebo aj to, čo je zdanlivé, môže byť významné. Ide o dôveru, ktoré súdy musia v demokratickej spoločnosti vyvolať vo verejnosti a najmä u účastníkov konania. Spravodlivosť musí byť nielen uskutočňovaná, ale musí byť tiež vidno, že je uskutočňovaná (vid. napr. rozhodnutie *Piersack c/a Belgické kráľovstvo* z 21. 9. 1982, rozhodnutie *De Cubber c/a Belgické kráľovstvo* z 2. 10. 1984, rozhodnutie *Delcourt c/a Belgické kráľovstvo* z 17. 1. 1970, rozhodnutie *Daktaras c/a Litva* z 19. 9. 2000.

Tieto zásady boli prevzaté aj do rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky (napr. nález III. ÚS 105/2011). Z tohto rozhodnutia vyplýva, že pri rozhodovaní o námietkach zaujatosti súd musí sa vysporiadať s otázkou, či okolnosti namietané účastníkom konania môžu vzbudzovať v očiach verejnosti alebo účastníkov konania pochybnosti, nestačí všeobecné konštatovanie o potrebe nadhľadu sudcov, ako to urobil aj porušovateľ v napadnutom uznesení.

Je možné zhrnúť, že v konkrétnom prípade kolegiálny vzťah zástupcu účastníka konania so sudcom konajúcim vo veci a ešte užší kolegiálny vzťah zamestnanca zástupcu (ktorý mimochodom sám môže vystupovať v konaní pred súdom ako advokátsky koncipient) s tým istým sudcom, sú schopné vyvolať pochybnosti o nestrannosti a nezaujatosti sudcu.»

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol o jeho sťažnosti týmto nálezom:

„Uznesením Krajského súdu Trnava č. k. 11 NcC 101/2011 zo dňa 27. 12. 2011 základné práva a slobody sťažovateľa zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy SR, v článku 36 ods. 1 ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd a v článku 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli porušené.

Ústavný súd SR uznesenie Krajského súdu Trnava č. k. 11 NcC 101/2011 zo dňa 27. 12. 2011 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu Bratislava na ďalšie konanie.“

Sťažovateľ ďalej navrhol, aby mu ústavný súd rozhodnutím vo veci samej priznal náhradu trov právneho zastúpenia v sume 323,50 €.

Sťažovateľ navrhol ústavnému súdu, aby vo veci vydal dočasné opatrenie, „ktorým odloží vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia a uloží sudkyňi Okresného súdu Dunajská

Streda, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 8C 246/2011 nekonal a nerozhodol, všetko do rozhodnutia o tejto sťažnosti“.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľa prerokoval na neverejnom zasadnutí a preskúmal ju zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože

uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

V súlade s uvedenými zásadami ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a skúmal, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Sťažovateľ v sťažnosti namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením, ktorým krajský súd nevyhovel sťažovateľom (ako odporcom v súdnom konaní) vznesenej námietke zaujatosti zákonného sudcu a rozhodol, že sudca nie je vylúčený z prerokovania a rozhodovania veci vedenej Okresným súdom Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 8 C 246/2011.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07, I. ÚS 275/2010).

Zo sťažnosti možno vyvodit', že sťažovateľ vidí porušenie ním označených práv v tom, že najvyšší súd v napadnutom uznesení vyslovil podľa sťažovateľa nesprávne a arbitrárne skutkové a právne závery, pokiaľ ide o posúdenie ním vznesenej námietky zaujatosti zákonného sudcu.

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že obsahom základného práva na súdnu a inú právnu ochranu (ako aj práva na spravodlivý proces) je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01), ako aj konkrétne procesné garancie v súdnom konaní. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je v zásade oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné sudy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je daná v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve (I. ÚS 225/03, I. ÚS 334/08).

Ústavný súd z tohto hľadiska preskúmal napadnuté uznesenie, ktorým krajský súd rozhodol, že zákonná sudkyňa nie je vylúčená z prerokúvania a rozhodovania vecí vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 8 C 246/2011, avšak nezistil žiadnu skutočnosť signalizujúcu, že krajský súd postupoval svojvoľne a bez opory v zákone. Uznesenie krajského súdu je náležité odôvodnené príslušnými ustanoveniami relevantnej právnej úpravy [(§ 14 až § 16 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)], ktoré upravujú inštitút vylúčenia sudcov. Zároveň z uznesenia vyplýva, že krajský súd tiež vychádzal z vyhlásenia sudkyne o jej vzťahu k právnomu zástupcovi navrhovateľa a jeho advokátskemu koncipientovi (bývalých zamestnancov okresného súdu ako vyšších súdnych úradníkov) a o tom, že sa vo veci necíti byť zaujatá. Krajský súd preto námietku zaujatosti nepovažoval za dôvodnú na vylúčenie sudkyne z prerokúvania a rozhodovania v predmetnej veci.

Sťažovateľ v podstatnej časti svojej argumentácie namietajú, že samotná skutočnosť existencie kolegiálneho vzťahu medzi zákonnou sudkyňou a právnym zástupcom navrhovateľa (ako bývalým zamestnancom okresného súdu v pozícii vyššieho súdneho úradníka) a advokátskym koncipientom zástupcu navrhovateľa (ako bývalým zamestnancom okresného súdu v pozícii vyššieho súdneho úradníka prideleného namietanej sudkyňi) je dôvodom na vylúčenie zákonnej sudkyne.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolani podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu.

V tejto spojitosti treba uviesť, že základné právo na spravodlivý proces je za určitých presne vymedzených podmienok definovaných ústavou alebo zákonom obmedziteľné [pri zachovaní princípu proporcionality (II. ÚS 149/09)]. K takému zákonnému obmedzeniu tohto základného práva dochádza aj v dôsledku rozhodnutia o vylúčení sudcu z prejednávania a rozhodnutia veci podľa § 14 ods. 1 OSP. Takéto rozhodnutie je bezpochyby výnimkou zo základného práva na spravodlivý proces a jeho obsahu, ktorý tvorí aj základné právo na nestranný súd alebo na nestranného sudcu.

Ak je rozhodnutie o vylúčení sudcu z prerokovania a rozhodovania veci, v ktorej sa stal zákonom ustanoveným spôsobom zákonným sudcom, výnimkou, znamená to, že takáto výnimka ako každá výnimka zo základného práva alebo slobody sa musí vykladať reštriktívne, najmä tak, aby sa zachovala podstata a zmysel posudzovaného základného

práva (na nestranného sudcu), ako aj podstata a zmysel základného práva na spravodlivý proces.

Podľa § 14 ods. 1 OSP, ktorý obsahuje taxatívne dôvody na obmedzenie základného práva na zákonného sudcu, sa ustanovuje: „Sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.“

Ústavný súd v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou činnosťou naďalej zastáva názor, že kolegiálne vzťahy, ak nie sú ďalšie okolnosti signalizujúce možnú nestrannosť sudcu, a to takej intenzity, aby boli dôvodom na jeho vylúčenie z prerokovania veci z tohto dôvodu, v zásade nie sú dôvodom na spochybnenie jeho nestrannosti (m. m. IV. ÚS 124/2010).

Pokiaľ sťažovateľ na podporu svojej argumentácie poukazuje na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 105/2011-74 zo 14. júna 2011, je potrebné uviesť, že aj závery vyslovené ústavným súdom v tomto náleze zdôrazňujú, že ústavne súladným postupom pri rozhodovaní o námietke zaujatosti sudcu je dôsledné skúmanie charakteru kolegiálnych vzťahov s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu pri posudzovaní, či ide o vzťahy takej intenzity, ktoré môžu zakladať dôvod na vylúčenie sudcu.

Podľa názoru ústavného súdu v posudzovanom prípade sa krajský súd dôsledne zaoberal a dostatočne vyhodnotil charakter a intenzitu bývalých kolegiálnych vzťahov medzi sudkyňou a právnym zástupcom navrhovateľa a jeho advokátskym koncipientom a ústavne súladným spôsobom uzavrel, či tento vzťah nemohol právne relevantným spôsobom vyvolať pochybnosti o jej nezaujatosti.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd vyhodnotil argumentáciu sťažovateľa odôvodňujúcu porušenie ním označených práv ako nedostatočnú na to, aby na jej základe bolo možné v prípade prijatia sťažnosti na ďalšie konanie zistiť a preskúmať spojitosť medzi napadnutým uznesením krajského súdu a namietaným porušením označených práv.

Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa už ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa na ochranu ústavnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2012